

DOI: 10.33663/0869-2491-2026-37-82-95

УДК 342.34

І. А. КУЯН,

доктор юридичних наук,  
старший науковий співробітник\*

ORCID: 0000-0001-8233-2305

## ТЕНДЕНЦІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ І ВІТЧИЗНЯНИХ РЕАЛІЙ\*\*

Досліджено проблемні аспекти конституційно-правового статусу політичних партій в Україні. Акцентовано на двох основних напрямках удосконалення законодавства про політичні партії в Україні. Перший напрям має враховувати бінарність статусу політичних партій як приватних організацій з публічно-правовими цілями та функціями. Наголошено на важливості деталізованого визначення конституційно-правового статусу політичних партій, передусім у частині визначення в законодавстві вимог до статуту партій, включаючи їхню внутрішню організаційну діяльність, інструменти забезпечення внутрішньої партійної демократії, окреслення видів статутної діяльності. Другий напрям пов'язаний з всеукраїнським статусом політичних партій. Виділено змістові (предметні й телеологічні) та кількісно-територіальні чинники, що покладені в основу всеукраїнського статусу політичних партій. Відзначено необхідність обговорення та вирішення в законодавстві питань діяльності де-факто регіональних (місцевих) політичних партій. Акцентовано, що в контексті європейської інтеграції України удосконалення правового статусу політичних партій загалом має орієнтуватися на спільні для всіх держав – членів ЄС цінності, що їх зобов'язані дотримуватися європейські політичні партії та на яких засновано Європейський Союз.

**Ключові слова:** партійна система, політичні партії, конституційно-правовий статус політичних партій, об'єднання громадян, міжнародні стандарти діяльності політичних партій, внутрішньо організаційна діяльність політичних партій, всеукраїнський статус політичних партій.

---

\* **Kuian Iryna**, Doctor of Law, Senior Research Officer

© І. А. Куян, 2026

\*\* Окремі питання, висвітлені в цій статті, доповідались на Міжнародній науково-практичній конференції «Правова система України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану» (м. Київ, 21.02.2025 р.) та опубліковані як тези доповіді: Куян І. А. Окремі питання удосконалення правового статусу політичних партій. Правова система України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану [Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Державний університет «Київський авіаційний інститут», 21.02.2025]. Тернопіль: Вектор, 2025. 574 с. С. 86–89.

**Kuian Iryna. Tendencies in improving the constitutional and legal status of political parties in the context of international standards and domestic realities**

*The challenging aspects of the constitutional and legal status of political parties in Ukraine are examined. Special emphasis are placed on two main areas for improving Ukraine's legislation on political parties. The primary area should take into account the dual nature of political parties as private organisations with public law objectives and functions. Stressed the importance of a detailed definition of the constituent legal status of political parties, primarily in terms of defining in legislation the requirements for the statutes of political parties, including their internal organisational activities, instruments for ensuring internal democratic governance, and defining the types of statutory activities. The second area is related to the all-Ukrainian status of political parties. Substantive (substantive and teleological) and quantitative and territorial factors underlying the nationwide status of political parties are highlighted. The necessity of discussing and regulating in legislation the activities of de facto regional (local) political parties is noted. It is emphasised that, in the context of the European integration of Ukraine, the improvement of the legal status of political parties in general should be guided by the values common to EU member states, which are binding on European political parties and upon which the European Union is founded.*

**Keywords:** *political party system, political parties, constitutional and legal status of political parties, associations of citizens, international standards for political party activities, internal organisational activities of political parties, all-Ukrainian status of political parties.*

**Вступ.** Потужні виклики суверенітету України, спричинені віроломною збройною агресією рф і її маревними намаганнями денацифікувати нашу державу та героїчний опір Українського народу, засвідчили беззаперечну важливість політичної консолідації суспільства. Вирішальну роль у цьому з перших днів війни відіграє Верховна Рада України. В умовах війни український парламент не лише підтвердив свою інституційну спроможність як єдиний орган законодавчої влади, а й постав як реальний центр єднання політичних сил і консолідації української нації. Водночас функціонування парламенту в умовах воєнного стану віддзеркалило існуючі й раніше проблеми, пов'язані з його політичним структуруванням і політичним структуруванням суспільства. Складні умови воєнного стану стали індикатором юридичної вразливості партійної системи загалом. Так, у зв'язку з неможливістю під час воєнного стану реєстрації нових політичних партій ще більшої популярності набрали практики неофіційного їх продажу, про що, зокрема, свідчать результати дослідження Руху ЧЕСНО<sup>1</sup>, а також відкриті пропозиції різних компаній у мережі Інтернет щодо купівлі партій. Такі проблеми, на нашу думку, передусім пов'язані із неналежним рівнем правової інституціалізації політичних партій в Україні та необхідністю удосконалення їхнього правового статусу.

**Огляд літератури.** Зважаючи на роль політичних партій і їх значення для формування демократичного суспільства, питання їхнього конституційно-правового статусу, правової інституціалізації, місця в системі інститутів

громадянського суспільства були предметом численних досліджень вітчизняних науковців, зокрема, К. Бабенка, Ю. Барабаша, Т. Бевз, Б. Бернадського, В. Венгера, Н. Богашевої, Н. Гаєвої, В. Кафарського, І. Павленко, О. Скрипнюка, О. Совгирі, А. Француза, А. Тетянич, В. Шаповала та ін. Їхні наукові напрацювання, поза сумнівом, мають важливе теоретичне й практичне значення для опрацювання проблематики удосконалення конституційно-правового статусу політичних партій в Україні.

**Постановка проблеми дослідження.** Необхідність формування нової нормативної бази політичних партій постала у Верховній Раді України як поточне завдання ще до початку повномасштабного вторгнення в Україну недружнього сусіда. Робота над проектом нової редакції Закону «Про політичні партії» розпочалася у Верховній Раді України у 2019 році. У 2020 році над законопроектом працювала робоча група, створена Комітетом Верховної Ради України з питань цифрової трансформації спільно з Комітетом з питань правової політики. Щодо зазначеного проєкту Закону у 2021 році було підготовлено спільний Висновок Венеційської Комісії та ОБСЄ/БДПІЛ (CDL-AD(2021)003). Ухвалення нової редакції Закону «Про політичні партії в Україні» було передбачено Планом законопроектної роботи Верховної Ради України на 2022 рік. Після початку повномасштабної збройної агресії РФ проти України роботу над цим законопроектом було призупинено. Натомість вирішення поточних проблем щодо політичних партій забезпечувалось на основі внесення змін до чинного нині Закону України «Про політичні партії в Україні». Втім, зрозуміло, що точкові зміни до Закону України «Про політичні партії в Україні» не можуть вирішити ключових питань організації та функціонування політичних партій, оскільки правова інституціалізація політичних партій в Україні потребує концептуального оновлення. Зауважимо, що у грудні 2025 року у Верховній Раді України зареєстровано два проєкти Закону про політичні партії (реєстр. № 14289 від 10.12.2025 та реєстр. № 14289-1 від 30.12.2025). У цій статті не будемо аналізувати зазначені законопроекти, але звернемо увагу на окремі питання, що, на нашу думку, потребують уваги та певного розв'язання.

**Мета дослідження.** Метою статті є осмислення проблемних аспектів правового статусу політичних партій в Україні, що потребують вирішення в перспективі удосконалення правової інституціалізації політичних партій в Україні та окреслення на основі міжнародних стандартів тенденцій його розвитку з урахуванням викликів, що постали сьогодні перед нашою державою і громадянським суспільством.

**Виклад основного матеріалу.** Для розуміння поточних проблем функціонування політичних партій в Україні варто звернутися до питань розвитку у законодавстві України їхнього правового статусу. На нашу думку, інститут політичних партій в Україні у своєму розвитку пройшов три етапи. Перший, умовно назвемо його установчим, пов'язаний із подоланням тоталітаризму й однопартійної системи. Його початком можна вважати ухвалення Декларації

про державний суверенітет України, в якій, зокрема, акцентується на повноцінному політичному розвитку народу України, забороні будь-яким політичним партіям вчиняти насильницькі дії проти національної державності України; неможливості жодної політичної партії, громадської організації, іншого угруповання чи окремої особи виступати від імені народу України; рівності перед законом усіх громадян незалежно від їх політичних поглядів тощо.

Із набуттям Україною незалежності та статусу повноцінного суб'єкта міжнародного права розбудова державності як демократичної зобов'язувала враховувати в законодавстві положення Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та інших ключових міжнародно-правових актів. Положення згаданих актів стали основою першої нормативної моделі політичних партій, що була реалізована в Законі України «Про об'єднання громадян» від 16 червня 1992 року № 2460-XII<sup>2</sup>. Цей зв'язок набув відображення у преамбулі Закону, в якій наголошувалося, що право громадян на свободу об'єднання є невід'ємним правом людини, закріпленим Загальною декларацією прав людини, воно гарантується Конституцією й законами України. Статтею 1 цього Закону об'єднання громадян визначалося як добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод. Передбачалося, що об'єднання громадян, незалежно від назви (рух, конгрес, асоціація, фонд, спілка тощо) визнається політичною партією або громадською організацією. Законом було визначено політичну партію як об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, які мають головною метою участь у виробленні державної політики, формуванні органів влади, місцевого та регіонального самоврядування і представництво в їх складі.

Як зазначається в літературі, акцент на формування органів влади, місцевого та регіонального самоврядування прямо пов'язувався з тогочасною об'єктивною реальністю – появою численних партій регіоналістського спрямування, що найчастіше відображали інтереси директорів – монополістів місцевих державних підприємств, мерів, олігархічних кланів, опозиційних до національно-демократичних сил активістів, зорієнтованих на російську федерацію, сепаратистські наміри або релігійні чи етнічні інтереси<sup>3</sup>.

Другий етап пов'язаний із прийняттям Конституції України і закріпленням у ній засадничих положень щодо політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності суспільного життя, гарантій свободи політичної діяльності, не забороненої Конституцією і законами, положень щодо права громадян на свободу об'єднання у політичні партії, цілей і завдань політичних партій, їх обмежень та визначення засад утворення і діяльності політичних партій виключно в законі.

Третій етап у розвитку інституту політичних партій слід пов'язувати з ухваленням у 2001 році Закону України «Про політичні партії в Україні»<sup>4</sup>.

Порівняно із Законом України «Про об'єднання громадян», Закон України «Про політичні партії в Україні» створив нормативну основу функціонування партійної системи в державі. Проте низку окремих важливих аспектів конституційно-правового статусу політичних партій не було ним вирішено однозначно та достатньо. У науковій літературі неодноразово зазначалося, що цей Закон не розв'язує всіх проблем діяльності політичних партій і має бути суттєво доопрацьований (наприклад, у частині визначення обов'язків політичних партій, їхньої відповідальності перед громадянами, закріплення демократичних принципів внутрішньої організації та діяльності політичних партій тощо)<sup>5</sup>.

Із 2001 року до Закону України «Про політичні партії в Україні» було внесено зміни понад 40 законами України. Значною мірою ці зміни спрямовані на демократизацію діяльності партій. Зокрема, встановлено квоти мінімального рівня представництва жінок і чоловіків у виборчому списку кандидатів у народні депутати України від партій, розширено й конкретизовано поняття внеску на підтримку політичної партії, передбачено чіткі обмеження у здійсненні внесків, визначено вимоги до звіту політичної партії, порядок державного фінансування, розширено державний контроль. Зокрема, від початку воєнної агресії РФ проти України зміни до Закону «Про політичні партії в Україні» (внесені десятьма законами) спрямовувалися на посилення відповідальності політичних партій, підстав і порядку їх заборони, скасування реєстрації, фінансування і використання коштів і звітності, удосконалення контролю за їхньою діяльністю.

З огляду на заплановане комплексне оновлення законодавства про політичні партії маємо підстави стверджувати про початок четвертого етапу розвитку конституційно-правового інституту політичних партій, адже намічене прийняття нового закону, вочевидь, свідчить про намір концептуальних оновлень, що мають більшою мірою враховувати міжнародні стандарти діяльності політичних партій, вітчизняні реалії функціонування політичних партій і перспективи європейської інтеграції України.

Тому спинимось на двох ключових проблемах конституційно-правового статусу політичних партій в Україні, які мають бути вирішені при напрацюванні певної моделі.

Передусім варто звернути увагу на особливості правової природи політичних партій, що актуалізує питання змісту та обсягу їхнього правового статусу, а також ступеня державного контролю за їхньою діяльністю, загалом, втручання держави в їхню діяльність. І тут є певна дилема: з одного боку, як впливає з Керівних принципів щодо свободи об'єднань, політичні партії є представницькими організаціями приватних осіб (приватними об'єднаннями). А з іншого, соціальна і правова природа політичних партій має багато в чому публічний характер, оскільки їхні цілі передусім пов'язані із заволодінням публічною владою, й «вони здійснюють політичну структурування суспільства, що є основою формування публічної влади та контролю за

її діяльністю»<sup>7</sup>. Тому, зважаючи на таку правову природу політичних партій, місце і роль серед інститутів громадянського суспільства, визначення, навіть і деталізоване, їхнього конституційно-правового статусу є, на нашу думку, закономірним.

Варто зауважити, що в сучасних зарубіжних країнах зміст та обсяг конституційно-правового регулювання політичних партій різняться залежно від політичних традицій, особливостей їхнього конституційного розвитку і партійних систем.

Для переважної більшості європейських країн характерним є визначення в конституційних актах політичних прав громадян, принципів політичного плюралізму й заборони дискримінації, окремих положень правового статусу, включаючи роль політичних партій у суспільстві та деталізацію відповідних положень у статусних законах, у виборчому законодавстві.

Держави – члени ЄС при регламентації діяльності політичних партій мають враховувати вимоги Регламенту ЄС про статус і фінансування європейських політичних партій і європейських політичних фондів<sup>8</sup>. Однією з ключових вимог до європейських політичних партій і пов'язаних з ними європейських політичних фондів Регламентом ЄС визначено обов'язок дотримання спільних для всіх держав-членів цінностей, на яких ґрунтується Союз, визначених у ст. 2 Договору про Європейський Союз, як-то: повага до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенство права та повага до прав людини, зокрема до осіб, які належать до меншин. При цьому на належному рівні має здійснюватись контроль за фінансуванням політичних партій і їх фондів. У зв'язку з євроінтеграційними прагненнями України загальним орієнтиром в удосконаленні законодавства про політичні партії, на нашу думку, має бути дотримання цінностей, що їх зобов'язані дотримуватися європейські політичні партії та на яких засновано Європейський Союз.

Досвід і практика правового регулювання політичних партій у європейських країнах є ще одним підтвердженням бінарності статусу політичних партій (як приватних організацій з публічно-правовими цілями та функціями) та зумовленості змісту і обсягу їхньої правової інституціалізації потребами належного функціонування демократичної організації публічної влади.

Удосконалення законодавства про політичні партії в Україні має забезпечити чіткіше розділення сфер відповідальності політичних партій у частині статутних цілей, завдань і шляхів їхнього досягнення та внутрішньої їхньої організації. Зокрема, важливим є питання про межі законодавчого регулювання внутрішньо організаційної діяльності та забезпечення внутрішньопартійної демократії.

Згідно з положеннями ст. 4 Закону «Про політичні партії в Україні» органам державної влади, органам місцевого самоврядування, їхнім посадовим особам заборонено втручання у створення і внутрішню діяльність політичних партій та їхніх структурних утворень (за винятком випадків, передбачених Законом). Статтею 6 Закону закріплено, що порядок вступу до політич-

ної партії, зупинення та припинення членства в ній визначається статутом політичної партії, й громадянин України має право в будь-який час зупинити чи припинити своє членство в політичній партії шляхом подання заяви до відповідних статутних органів політичної партії. Отже, у силу того, що членство в політичних партіях є вільним (це вибір кожного окремого громадянина України, наділеного виборчими правами), внутрішньоорганізаційні відносини політичних партій регулюються їхніми статутами, а межі втручання органів публічної влади у внутрішню діяльність партій визначено законом, про внутрішньопартійну демократію можна вести мову в контексті загального обов'язку органів і посадових осіб політичної партії щодо додержання вимог законодавства, передусім стосовно прав людини та положень статуту.

У зв'язку з цим зауважимо, що в Керівних принципах правового регулювання діяльності політичних партій<sup>9</sup> акцентується на тому, щоб у випадках зловживань щодо партійних договірних зобов'язань стосовно членів партії останні повинні мати можливість захистити свої права в суді в порядку цивільного судочинства (п. 36). Проте такі можливості мають використовуватися після того, як були вичерпані всі засоби внутрішньопартійного врегулювання спорів. У зв'язку з цим рекомендовано доповнити засоби захисту внутрішньої партійної демократії шляхом створення спеціальної партійної структури з вирішення внутрішніх конфліктів. І водночас підкреслено, що, оскільки партійні організації є об'єднаннями приватних осіб, які мають право звертатися до суду, врегулювання внутрішніх партійних суперечностей у судовому порядку не повинно перешкоджати вільній діяльності політичних партій щодо ухвалення рішень чи проведення своєї політики. Загалом внутрішнє партійне життя має бути захищене від втручання держави й регулюватися статутом партії або добровільним кодексом поведінки, розробленим і схваленим самою партією.

Тому, на нашу думку, важливо передбачити в законодавстві в частині положень статутів партій певні інструменти взаємовідносин органів (посадових осіб) політичних партій з їхніми рядовими членами, що їх повинні унормовувати самі партії. Така практика сьогодні є поширеною в багатьох європейських країнах<sup>10</sup>. У цій площині вартими уваги є пропоновані у законопроектах № 14289 і № 14289-1 новації щодо затвердження політичними партіями своїх етичних кодексів.

Крім того, слід звернути увагу, що положення Закону «Про політичні партії» в частині вимог до змісту статуту не дозволяють визначити коло видів діяльності політичних партій, що можуть бути віднесені до статутних. Виходячи з визначених цілей політичних партій, статутними можуть вважатися будь-які види діяльності, спрямовані на «сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, участь у виборах та інших політичних заходах». Така нормативна невизначеність створює проблеми при виникненні питань про можливі витрати політичних партій, які можна здійснювати за рахунок коштів, виділених з державного бюджету на фінансування статутної



діяльності. На це, зокрема, було звернуто увагу у звіті Рахункової палати України<sup>11</sup>. Отже, зазначені питання потребують відповідного нормативного вирішення в частині окреслення переліку видів статутної діяльності політичних партій.

Ще одне важливе питання пов'язане із всеукраїнським статусом політичних партій та засадами їхнього регіонального представництва. Відповідно до частини другої ст. 3 Закону України «Про політичні партії в Україні» політичні партії в Україні створюються і діють тільки із всеукраїнським статусом.

Основу всеукраїнського статусу політичних партій, на нашу думку, становлять два основні чинники. Перший – змістовий, предметний, до певної міри, телеологічний. Він впливає з того, що відповідне добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, на її реалізацію декларує та спрямовує свої зусилля сприяти формуванню і вираженню політичної волі громадян шляхом участі у виборах та політичних заходах.

При цьому всеукраїнський статус політичної партії означає її абсолютний зв'язок з державою. Статтею 13 Закону України «Про політичні партії в Україні», хоча й передбачено право політичних партій здійснювати міжнародну діяльність (вони можуть підтримувати зв'язки з політичними партіями, громадськими організаціями інших держав, міжнародними і міжурядовими організаціями, укладати угоди про співробітництво і здійснювати інші заходи, які не суперечать законам і міжнародним угодам України), але не можуть укладати угоди або вчиняти будь-які інші правочини, які ставлять політичну партію у підпорядковане або залежне становище щодо будь-якої іншої іноземної організації чи політичної партії. Такі угоди є нікчемними. Крім того, Законом забороняється співпраця політичної партії, спрямована проти незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України, з політичними партіями, громадськими організаціями держави, що визнана відповідно до закону державою-агресором або державою-окупантом, та внесені до Переліку політичних партій та громадських організацій – нерезидентів України, які створюють загрозу національній безпеці України, затвердженого наказом Служби безпеки України та оприлюдненого на її офіційному вебсайті.

Законом дозволяється політичним партіям засновувати міжнародні спілки (федерації) чи вступати до таких спілок (федерацій), але за умови, що їхніми статутами передбачено створення лише консультативних або координаційних органів. Тож Законом передбачено запобіжники поширенню та реалізації політичними партіями антинародних, антинаціональних програм суспільного розвитку.

Другий чинник – кількісно-територіальний, втілений у порядку створення політичної партії. Відповідно до ст. 10 Закону України «Про політичні партії в Україні» рішення про створення політичної партії має бути підтримано підписами не менше 10 тисяч громадян України, які відповідно



до Конституції України мають право голосу на виборах, зібраними не менш як у двох третинах районів не менш як двох третин областей України, міст Києва і Севастополя та не менш як у двох третинах районів Автономної Республіки Крим.

Отже, всеукраїнський статус політичної партії забезпечується і сприйняттям її ідей відповідною кількістю громадян України (не менше 10 тисяч), які проживають не менш як у двох третинах районів не менш як двох третин областей України, міст Києва і Севастополя та не менш як у двох третинах районів Автономної Республіки Крим. У зв'язку з пропонованим у законопроектах № 14289 і № 14289-1 спрощенням порядку створення політичної партії важливо забезпечити баланс між партійним прагматизмом і національними інтересами.

Прихильність визначеної кількості громадян відповідним ідеям має засвідчуватись територіальним поширенням у тому сенсі, що згідно з ч. 7 ст. 11 Закону України політична партія протягом шести місяців з дня реєстрації має забезпечити утворення та реєстрацію своїх обласних організацій у більшості областей України, містах Києві, Севастополі та в Автономній Республіці Крим. В інакшому випадку, згідно зі ст. 24 зазначеного Закону, орган, який зареєстрував політичну партію, має звернутися до суду з поданням про анулювання реєстраційного свідоцтва, що зумовлює припинення діяльності політичної партії з відповідними наслідками.

У контексті зазначених чинників актуалізується й проблема представництва на загальнодержавному рівні регіональних та місцевих інтересів. Так, у документі, ухваленому Венеційською Комісією на 84-му пленарному засіданні (Венеція, 15–16 жовтня 2010 р.), – «Керівні принципи правового регулювання діяльності політичних партій» рекомендовано, щоб обмеження на діяльність політичних партій, що представляють якийсь регіон країни, були вилучені із законодавства, оскільки такі вимоги мають дискримінаційний характер в силу обмеження участі в політичній боротьбі партій, представлених на місцевому рівні (п. 80). На думку Венеційської Комісії, вимога, щоб політичні партії були представлені на всій території країни, може обмежувати політичне життя на регіональному та місцевому рівнях, що є несумісним з правом на свободу об'єднання, відповідно не можуть бути заборонені партії, що існують на регіональному та місцевому рівнях. Також варто звернути увагу, що у рекомендаціях Венеційської Комісії та БДПЛ йдеться про встановлення у законодавстві про політичні партії заохочувальних заходів задля сприяння представлення та участі у політичному процесі національних меншин, навіть шляхом установлення нижчого мінімального рівня підтримки з боку громадян відповідним партіям. Рекомендується як позитивний приклад внесення партіями положень про національні меншини в свої програми.

Законодавство України про політичні партії таких спеціальних положень не передбачає. Але, як впливає з переліку політичних партій, зареєстрованого Міністерством юстиції<sup>12</sup>, та даних Реєстру Politdata, в Україні є немало

партій, назви яких дають підстави вважати їх регіональними (місцевими) або створеними на етнонаціональній чи релігійній основі з відповідними цілями. Як приклад, можна назвати такі: ПП «Кияни передусім», ПП «Вінничани», ПП «Партія Чернівчан», ПП «Біла Церква разом», ПП «Рівне разом», ПП «За Одещину», ПП «Єдиний Кривий Ріг», «КМКС» Партія угорців України, Демократична партія угорців, Партія мусульман України, ПП «Циганська партія України», ПП «Партія поляків України» та ін.

Створення таких партій може мати свої причини, й має рацію А. Романюк, який вважає чинником формування регіональних партій «високий рівень централізації парламентських та загальнонаціональних політичних партій, нехтування основними партіями регіональними особливостями та інтересами регіонів, регіональної еліти, громадян, які проживають у регіоні»<sup>13</sup>.

У більшості сучасних демократичних країн діяльність регіональних політичних партій не забороняється. Встановлені в Законі України «Про політичні партії в Україні» вимоги щодо виключно всеукраїнського статусу політичних партій та щодо їх територіального представництва, з одного боку, сприяє формуванню загальнонаціональних партій (на противагу регіональним), але водночас в умовах пропорційної системи на місцевих виборах забезпечує політичну централізацію влади, єдність політичного курсу та, з іншого боку – становить ризики забезпечення місцевих інтересів. Вимогу територіального представництва політичних партій можна розглядати вже як вітчизняну політичну традицію, що ґрунтується на потребі забезпечення цілісності держави та запобігання проявам сепаратизму. З іншого боку, політика децентралізації державної влади може стимулювати затребуваність де-факто регіональних (місцевих) політичних партій. Однак питання діяльності регіональних (місцевих) партій має бути обговорено та відповідно вирішено в законодавстві.

**Висновки.** Модернізація правового статусу політичних партій в Україні має вирішити дві ключові проблеми, які ми визначили як напрями удосконалення законодавства про політичні партії в контексті міжнародних стандартів та вітчизняних реалій. Перший пов'язаний з необхідністю врахування бінарності правової природи політичних партій, забезпечення балансу приватного та публічного у їхньому статусі. У межах цього напрямку аргументовано важливість деталізованого визначення конституційно-правового статусу політичних партій, передусім у частині визначення в законодавстві вимог до статуту партії, включаючи її внутрішню організаційну діяльність, інструменти забезпечення внутрішньої партійної демократії, окреслення видів статутної діяльності, що можуть фінансуватися з державного бюджету.

Другий напрям удосконалення законодавства про політичні партії пов'язаний із всеукраїнським статусом політичних партій і засадами їх регіонального представництва. Необхідно брати до уваги змістові (предметні й телеологічні) та кількісно-територіальні чинники, що лежать в основі всеукраїнського статусу політичних партій. Питання діяльності в

Україні де-факто регіональних (місцевих) політичних партій потребують обговорення та вирішення в законодавстві. У контексті європейської інтеграції України удосконалення правового статусу політичних партій загалом має орієнтуватися на цінності, спільні для всіх держав – членів ЄС, що їх зобов'язані дотримуватися європейські політичні партії та на яких засновано Європейський Союз.

1. Максимова В. Скільки коштує купити політичну партію? Дослідження ЧЕСНО. 11 червня 2025 р. URL: <https://www.chesno.org/post/6465/>. 2. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 р. № 2460-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. Ст. 504 (втратив чинність). 3. Кармазіна М. Регіональні політичні партії в Україні (1991 – початок 2018 рр.). *Наукові записки*. Вип.1. 2018. С. 3–54. С. 6–20. URL: [https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/karmazina\\_regionalni.pdf](https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/karmazina_regionalni.pdf). 4. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2365-III. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14?find=1&text=статут#wl\\_2](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14?find=1&text=статут#wl_2). 5. Бабенко К. А. Конституційно-правове забезпечення діяльності політичних партій в сучасній Україні: перспектива партократії чи здоровий партогенез? URL: <https://6aas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/430-konstitutsijnno-pravovezabezpechennya>. 6. Керівні принципи щодо свободи об'єднання, прийняті Венеціанською комісією на 101-й пленарній сесії (Венеція, 13–14 грудня 2014 р.). Координатор проєктів ОБСЄ в Україні, 2015 р. URL: <https://www.osce.org/uk/odihr/233076?download=true> <https://odihr.osce.org/sites/default/files/f/documents/1/2/233076.pdf>. 7. Венгер В. *Правова природа політичних партій. Конституційне право України: підруч. / за заг ред. М. І. Козюбри*. Київ: Баїте, 2001. 528 с. С. 309. 8. Regulation (EU, Euratom) 2025/2445 of the European Parliament and of the Council of 26 November 2025 on the statute and funding of European political parties and European political foundations (recast). Document 32025R2445. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2025/2445/oj>. 9. Керівні принципи правового регулювання діяльності політичних партій, прийняті Венеціанською комісією на 84-му пленарному засіданні (Венеція, 15–16 жовтня 2010 р.). URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/f/81988.pdf>. 10. Савчук А., Бондарчук А. *Партійна дисципліна: європейський досвід*. 2021. URL: [oroga.org/](http://oroga.org/). 11. Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, спрямованих Національному агентству з питань запобігання корупції, виділених на керівництво та управління у сфері запобігання корупції та на фінансування статутної діяльності політичних партій, затверджено рішенням Рахункової палати від 07.12.2021 № 32-3. URL: [gr.gov.ua/upload-files/activity/](http://gr.gov.ua/upload-files/activity/). 12. Відомості щодо зареєстрованих у встановленому порядку політичних партій станом на 01.01.2022. URL: [minjust.gov.ua](https://minjust.gov.ua) <https://rgf.minjust.gov.ua/home/index>. 13. Романюк А. Індикатори регіональних партій в Україні та їх позиціонування в партійній системі. *Політичні партії і вибори: українські та світові практики: зб. ст. і тез за результатами наук. конф. «Політичні партії і вибори: українські та світові практики» (пам'яті Юрія Романовича Шведа) від 3 листопада 2018 року / відп. за випуск Анатолій Романюк, Віталій Литвин, Ігор Осадчук*. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2019. Вип. 3. 284 с. С.14–15.

### References

1. Maksymova V. Skilky koshtuie kupyty politychnu partiuiu? Doslidzhennia ChESNO. 11 chervnia 2025 r. URL: <https://www.chesno.org/post/6465/> (in Ukr.). 2. Pro ob'iednannia

hromadian: Zakon Ukrainy vid 16 chervnia 1992 roku № 2460-KhII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1992. № 34. St. 504 (vtratyv chynnist) (in Ukr.).

3. Karmazina M. Rehionalni politychni partii v Ukraini (1991 – pochatok 2018 rr.). *Naukovi zapysky*. Vyp.1. 2018. S. 3–54. S. 6–20. URL: [https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/karmazina\\_regionalni.pdf](https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/karmazina_regionalni.pdf) (in Ukr.).

4. Pro politychni partii v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 roku № 2365-III. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14?find=1&text=cra-tyr#wl\\_2](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14?find=1&text=cra-tyr#wl_2) (in Ukr.).

5. Babenko K. A. Konstytutsiino-pravove zabezpechennia diialnosti politychnykh partii v suchasni Ukraini: perspektyva partokratii chy zdorovy partohenez? URL: <https://6aas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/430-konstitutsijno-pravovezabezpechennya> (in Ukr.).

6. Kerivni pryntsyipy shchodo svobody ob'iednannia», pryiniati Venetsianskoiu komisiieiu na 101-y plenarnii sesii (Venetsiia, 13–14 hrudnia 2014 r.). Koordynator proektiv OBSIe v Ukraini, 2015 r. URL: <https://www.osce.org/uk/odihr/233076?download=true> <https://odihr.osce.org/sites/default/files/f/documents/1/2/233076.pdf>

7. Venher V. Pravova pryroda politychnykh partii. Konstytutsiine pravo Ukrainy: pidruch. / za zah red. M. I. Koziubry. Keiv: Vaite, 2001. 528 s. (in Ukr.).

8. Regulation (EU, Euratom) 2025/2445 of the European Parliament and of the Council of 26 November 2025 on the statute and funding of European political parties and European political foundations (recast). Document 32025R2445. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2025/2445/oj>

9. Kerivni pryntsyipy pravovoho rehuliuвання diialnosti politychnykh partii, pryiniati Venetsianskoiu komisiieiu na 84-mu plenarnomu zasidanni (Venetsiia 15–16 zhovtnia 2010). URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/f/81988.pdf>

10. Savchuk A., Bondarchuk A. Partiina dystsyplina: yevropeyskyi dosvid. 2021. URL: [opora.org/](http://opora.org/) (in Ukr.).

11. Zvit pro rezultaty audytu efektyvnosti vykorystannia koshtiv derzhavnoho biudzhetu, spriamovanykh Natsionalnomu ahentstvu z pytan zapobihannia koruptsii, vydilenykh na kerivnytstvo ta upravlinnia u sferi zapobihannia koruptsii ta na finansuvannia statutnoi diialnosti politychnykh partii, zatverdzheno rishennia Rakhunkovoi palaty vid 07.12.2021 No 32-3. URL: [rp.gov.ua\upload-files\activity](http://rp.gov.ua/upload-files/activity) (in Ukr.).

12. Vidomosti shchodo zareiestrovanykh u vstanovlenomu poriadku politychnykh partii stanom na 01.01.2022. URL: [minjust.gov.ua https://rgf.minjust.gov.ua/home/index](https://rgf.minjust.gov.ua/home/index) (in Ukr.).

13. Romaniuk A. Indykatory rehionalnykh partii v Ukraini ta yikh pozytsionuvannia v partiinii systemi. *Politychni partii i vybory: ukrainski ta svitovi praktyky* : zb. st. i tez za rezultatamy nauk. konf. «Politychni partii i vybory: ukrainski ta svitovi praktyky» (pamiaty Yuriia Romanovycha Shvedy) vid 3 lystopada 2018 roku / vidp. za vypusk Anatolii Romaniuk, Vitalii Lytvyn, Ihor Osadchuk. Lviv: LNU im. I. Franka, 2019. Vyp. 3. 284 s. S. 14–15 (in Ukr.).

### ***Kuian Iryna. Tendencies in improving the constitutional and legal status of political parties in the context of international standards and domestic realities***

**Introduction.** *The difficult conditions of martial law have become an indicator of the legal vulnerability of the party system in Ukraine. Improving the legal status of political parties based on international standards must take into account domestic political and legal realities.*

**The aim of the article.** *The aim of this article is to provide an analysis of problematic aspects of the legal status of political parties in Ukraine that need to be addressed in order to improve the legal institutionalisation of political parties in Ukraine and to outline, on the basis of international standards, trends in the legal status of political parties development, taking into account the challenges currently facing our state and civil society.*

**Results.** *The stages of development of the legal status of political parties in Ukraine are studied. Attention is drawn to the peculiarities of the dual nature of political parties, which raises questions about the content and scope of their legal status, as well as the extent of state control over their activities and, in general, state interference in their activities. It is emphasised that, given the dual nature of the legal status of political parties and their place and role among civil society institutions, a detailed definition of their constitutional and legal status is essential. Attention is drawn to the issue of the limits of legislative regulation of the internal organisational activities of political parties and ensuring intra-party democracy and the idea of the adoption of codes of ethics by political parties is positively assessed.*

*It is emphasized the problem of legal certainty regarding the types of activities of political parties that can be classified as statutory and the need to define it in the legislation on political parties.*

*Special attention is paid to the issues of the all-Ukrainian status of political parties and the principles of their regional representation. The factors that form the basis of the all-Ukrainian status of political parties are identified. The first factor is substantive (subject-specific), to a certain extent teleological, related to the need for political parties to have a nationwide programme of social development. It is emphasised that the all-Ukrainian status of a political party means its absolute connection with the state. The second factor is quantitative and territorial, embodied in the procedure for creating a political party. It is noted that simplifying the procedure for creating a political party requires ensuring a balance between party pragmatism and national interests.*

*Issues of regional representation of political parties and existing problems regarding de facto regional parties in Ukraine are considered. It is emphasised that the policy of decentralisation of state power can stimulate the demand for regional (local) political parties.*

**Conclusions.** *Modernisation of the legal status of political parties in Ukraine should address two key issues, which we have identified as areas for improvement in legislation on political parties in the context of international standards and domestic realities. The first relates to the necessity of taking into account the dual nature of political parties and ensuring a balance between their private and public status. Within this area, the importance of a detailed definition of the constitutional and legal status of political parties is substantiated, primarily in terms of defining in legislation the requirements regarding political party statutes, including their internal organisational activities, instruments for ensuring internal party democracy, and defining the types of statutory activities that can be financed from the state budget.*

*The second area for improving legislation on political parties is related to the all-Ukrainian status of political parties and the principles of their regional representation. It is necessary to take into account the substantive (substantive and teleological) and quantitative-territorial factors that underlie the all-Ukrainian status of political parties. The issue of the activities of de facto regional (local) political parties in Ukraine requires discussion and settlement in legislation. In the context of the European integration of Ukraine, improving the legal status of political parties in general should be guided by the values shared by all Member States, which European political parties are obliged to adhere to and on which the European Union is based.*

**Keywords:** *political party system, political parties, constitutional and legal status of political parties, associations of citizens, international standards for political party activities, internal organisational activities of political parties, all-Ukrainian status of political parties.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 08.01.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 03.03.2026

Дата публікації: 24.03.2026